

*Jerzy Poczobut*

## **Właściwość prawa dla umowy leasingu – zagadnienia węzłowe**

### **I. Pojęcie umowy leasingu**

#### **1. USA oraz inne państwa prawa powszechnego**

Leasing uznawany jest powszechnie za stosunkowo nową formę obrotu gospodarczego oraz metodę finansowania inwestycji, która wykształciła się na początku drugiej połowy bieżącego stulecia w USA. Współcześnie w nauce ekonomii i prawa USA przez leasing rozumie się transakcję polegającą na oddaniu rzeczy do korzystania za opłatą oraz – zasadniczo – z zastrzeżeniem zwrotu rzeczy<sup>1</sup>. Według art. 2A § 103(1)(j) jednolitego

---

<sup>1</sup> Por. w piśmiennictwie polskim – J. Poczobut, *Umowa leasingu w prawie krajowym i międzynarodowym*, wyd. 2, Warszawa 1996, s. 44 i n. oraz obcym – R. A. Anderson, *Anderson on the uniform commercial code. Cumulative supplement*, t. 5, wyd. 3, Deerfield, Il. – New York, N.Y. – Rochester N.Y. 1992, § 2A-103:4 i n.; G. Demberg, *Finanzierungsleasing beweglicher Anlagegüter (equipment leasing) in den Vereinigten Staaten der U.S.A. und der Bundesrepublik Deutschland. Eine rechtvergleichende Untersuchung*, Frankfurt/M. 1984, s. 1-153 i 301-328; W. H. Lawrence, J. H. Minan, *The law of personal property leasing*, Boston 1993, s. 1-14 i n.; T. M. Quinn, Warren, Gorham & Lamont, *Quinn's uniform commercial code commentary and law digest*, t. 1, wyd. 2, Boston – New York 1991, s. 2A-26 i n.; Uniform commercial code. Official text – 1987 with comments, Including art. 2A – leases, Appendices 1972, 1977 and 1987 changes, ALI, NCCUSL, wyd. 10, St. Paul/Minn. 1987, s. 211 i n.; W. Müller, *Das U.S.-amerikanische Leasingrecht nach Art. 2A uniform commercial code*, Wiesbaden 1995, s. 7 i n.; D. G. Zwickler, *Mobilien-Leasing in den USA. Ein Überblick über die rechtlichen, steuerlichen und bilanziellen Grundfragen des gewerblichen Mobilien-Leasing in den USA*, masz. pow., Frankfurt am Main 2000, *passim* oraz tam cyt. literaturę i orzecznictwo.

kodeksu handlowego USA (dalej zwanego w skrócie „j.k.h. USA”) leasing polega na przyznaniu za wynagrodzeniem prawa do posiadania i używania towarów (będących rzeczami ruchomymi) przez oznaczony czas. W ramach tak rozumianego leasingu wyodrębniono na podstawie odmiennych kryteriów dwa jego rodzaje, do których stosuje się wybrane przepisy art. 2A j.k.h. USA: leasing finansowany i leasing konsumencki.

W leasingu finansowanym finansujący nie wybiera, nie wytwarza ani nie dostarcza towarów, nabywa ich własność lub prawo posiadania w związku z leasingiem, akceptacja zaś przez korzystającego warunków nabycia towarów przez finansującego stanowi przesłankę skuteczności leasingu – art. 2A § 103(1)(g) j.k.h. USA. Natomiast leasing konsumencki jest zawierany przez osobę trudniącą się zawodowo leasingiem lub sprzedażą z osobą, która używa towarów zasadniczo w celu zaspokojenia potrzeb osobistych, rodzinnych lub gospodarstwa domowego, suma zaś opłat za używanie rzeczy na podstawie takiego leasingu nie przekracza 25 tys. USD – art. 2A § 103(1)(e) j.k.h. USA.

W praktyce gospodarczej USA wyróżnia się co najmniej kilkanaście rodzajów leasingu, wyodrębnianych na podstawie różnych, często krzyżujących się kryteriów ekonomicznych i prawnych<sup>2</sup>. Leasingowi finansowanemu, nie zawsze rozumianemu tak jak w jednolitym kodeksie handlowym USA, przeciwstawia się tam z reguły leasing bieżący („operacyjny”), w którym korzystający otrzymuje rzecz do użytku na stosunkowo krótki czas za okresową opłatą<sup>3</sup>.

Podobnie jak w USA rozumiana jest transakcja leasingu również w innych państwach makrosystemu prawa powszechnego (*common law*)<sup>4</sup>.

---

<sup>2</sup> Zob. J. Poczobut, *op. cit.*, s. 44 i n.

<sup>3</sup> *Ibidem*.

<sup>4</sup> Np. w prawie brytyjskim – zob. w szczególności J. Poczobut, *op. cit.*, s. 28 i n., a także G. C. Cheshire, C. H. S. Fifoot, *The law of contract*, wyd. 7, London 1969, s. 56, 517-519; T. M. Clark, *Leasing*, London 1978, s. 79; R. M. Goode, *Equipment leasing in England*, [w:] *Leasingverträge im Handelsverkehr*, red. W. Frhr. Marschall v. Biberstein, Frankfurt/M. 1980, s. 59-62; i d e m, *Commercial law*, wyd. 2, London 1995, s. 776-778, 780-792 oraz tam cyt. literaturę i orzecznictwo.

## 2. Europa kontynentalna oraz pozostałe państwa

Wskutek ekspansji firm leasingowych USA na świecie następowała recepcja wykształconej w warunkach „amerykańskich” siatki pojęciowej leasingu, której nie towarzyszyła z reguły głębsza refleksja nad adekwatnością przejmowanych pojęć do rodzimych instytucji ekonomicznych i prawnych poszczególnych państw. Zjawisko to było szczególnie widoczne w państwach mających odmienną niż anglo-amerykańska tradycję prawną. W Europie kontynentalnej przebiegał jednocześnie proces modyfikacji treści dosłownie tłumaczonych na rodzime języki terminów stosowanych w USA, co doprowadziło do jeszcze większego zamieszania pojęciowego.

W nauce prawa Europy kontynentalnej nawiązuje się coraz rzadziej do przyjętej w USA definicji leasingu, twierdząc, iż ma ona znaczenie nazbyt szerokie, aby mogła być przydatna w teorii i praktyce, ponieważ obejmuje wiele różnych zjawisk ekonomicznych i prawnych. Niektóre z tych zjawisk zostały od dawna ujęte na kontynencie europejskim w odrębne kategorie pojęciowe. W nauce prawa i orzecznictwie zachodnich państw Europy kontynentalnej ugruntował się pogląd, iż według stosowanych tam kryteriów kwalifikacji tylko część umów nazywanych w obrocie „leasingiem”, zaliczanych z reguły do różnie pojmowanego leasingu finansowanego, odznacza się swoistymi właściwościami, które uzasadniają uznanie tych umów za nowe zjawisko prawne, przy czym kwalifikuje się je bądź jako szczególną odmianę umów nazwanych (z reguły umowy najmu), bądź jako empirycznie wykształconą w obrocie umowę nienazwaną<sup>5</sup>. W szczególności podkreśla się tam brak podstaw do uznania leasingu bieżącego, w świetle treści przypisywanej tej odmianie leasingu „amerykańskiego” przez uczestników obrotu leasingowego i doktrynę, za nowy rodzaj umowy nienazwanej. Podobne stanowisko przeważa również w Polsce i pozostałych państwach Europy kontynentalnej<sup>6</sup>.

---

<sup>5</sup> Zob. przede wszystkim w nowszej literaturze niemieckiej S. L e i b l e, *Finanzierungsleasing und „arrendamiento financiero”. Eine rechtvergleichende Untersuchung zum Finanzierungsleasing beweglicher Anlagegüter in Deutschland und Spanien*, Berlin 1996, s. 34-200; B. S e f r i n, *Die Kodifikationsreife des Finanzierungsleasingvertrages. Strategie und Methode der schuldrechtlichen Bewältigung der modernen Vertragstypen*, Kehl am Rhein – Strassburg – Arlington 1993, *passim* oraz tam cyt. literaturę i orzecznictwo.

<sup>6</sup> Zob. przede wszystkim w świetle prawa polskiego – K. K r u c z a ł a k, *Leasing*, Sopot 1999, s. 84-90; W. K a t n e r, *Umowa leasingu a odpowiedzialność odszkodowawcza*,

Zbieżne podejście do kwestii zakresu znaczeniowego umowy leasingu kształtuje się też w państwach pozaeuropejskich, które mają inne niż anglo-amerykańska tradycje prawne<sup>7</sup>.

### 3. Leasing jako rodzaj najmu

Jako szczególny rodzaj najmu umowa leasingu została uregulowana pod nazwą „najem finansowy (leasing)” w art. 665-670 nowego kodeksu cywilnego Rosji z lat 1994 i 1996 (dalej zwanego w skrócie „k.c. ros.”). Według art. 665 k.c. ros. przez umowę najmu finansowego (umowę leasingu) wynajmujący zobowiązuje się nabyć własność mienia wskazanego przez najemcę od określonego przez niego sprzedawcy oraz oddać najemcy to mienie za opłatą do czasowego władania i korzystania w celach zawodowych, przy czym wynajmujący nie ponosi odpowiedzialności za wybór

---

[w:] *Studia z prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci Profesor Biruty Lewaszkiwicz-Petrykowskiej*, Łódź 1997, s. 37-38; J. K r a u s s, *Leasing*, [w:] *Prawo handlowe*, red. J. Okolski, s. 460-467; J. P o c z o b u t, *op. cit.*, s. 231 i n.; i d e m, *Der Leasingvertrag im Gesetzentwurf von 1997 über die Änderung des polnischen Zivilgesetzbuches – Eine Einführung*, [w:] *Festschrift für Ulrich Drobnig zum siebzigsten Geburtstag*, red. J. Basedow, K.J. Hopt, H. Kötz, Tübingen 1998, s. 614-616; i d e m, *Odrębna regulacja umowy leasingu w kodeksie cywilnym*, „Monitor Rachunkowości i Finansów” 2000, nr 11, s. 12-13; Z. R a d w a ŋ s k i, J. P a n o w i c z - L i p s k a, *Zobowiązania – część szczegółowa*, wyd. 2, Warszawa 1998, s. 107-112; M. S a f j a n, *Umowy związane z obrotem gospodarczym*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1998, nr 2, s. 4; L. S t e c k i, *Leasing*, Toruń 1999, s. 115 i n. oraz w świetle prawa obcego – *Leasing in Europe. A survey of lease accounting, taxation and regulation in France, Germany, United Kingdom, Italy, Spain and Sweden*, Leaseurope, London itd. 1992, *passim*; *Leasing Law in the European Community*, red. H. Rosen, Euromoney, London 1991, *passim*; *Leasing-Handbuch für betriebliche Praxis*, red. K.F. Hagenmüller, W. Eckstein, wyd. 6, Frankfurt am Main 1992, *passim*; S. L e i b l e, *op. cit.*, s. 201 i n.; J. P o c z o b u t, *Umowa leasingu w nowym kodeksie cywilnym Rosji*, [w:] *Księga pamiątkowa dla uczczenia pracy naukowej profesora Kazimierza Kruczałaka*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 1999, t. 5, s. 335-342; *A Practical Guide to Leasing. A survey of lease accounting, taxation and regulation in Austria, Belgium, Republik of Ireland, the Netherlands, Portugal and Switzerland*, Leaseurope, London itd. 1994, *passim*, a także cyt. tam literaturę i orzecznictwo.

<sup>7</sup> Zob. J. P o c z o b u t, *Umowa leasingu w prawie...*, s. 130 i n.; i d e m, *Nowe regulacje umowy leasingu w Ameryce Łacińskiej*, [w:] *Księga pamiątkowa ku czci Profesora Leopolda Steckiego*, Toruń 1997, s. 235-248, a także K.J. T s c h e, *Finanzierungsleasing im deutschen, koreanischen und japanischen Recht. Eine rechtsvergleichende Untersuchung unter Berücksichtigung des US-amerikanischen und des internationalen Privat- und Einheitsrechts*, München 1994, s. 20 i n. oraz tam cyt. literaturę i orzecznictwo.

przedmiotu najmu i sprzedawcy; strony umowy najmu mogą uzgodnić, że wyboru sprzedawcy i mienia dokonuje wynajmujący. Inaczej niż według ogólnych przepisów o najmie (art. 607 i n. k.c. ros.), przedmiotem umowy leasingu mogą być wszelkie rzeczy niekonsumpcyjne<sup>8</sup>, z których korzysta się w działalności zawodowej, oprócz działek gruntu i innych części przyrody (art. 666 k.c. ros.)<sup>9</sup>.

Umowa leasingu, unormowana przy pełnym wykorzystaniu techniki i siatki pojęciowej kontynentalno-europejskiego prawa zobowiązań oraz pojmowana szeroko lub utożsamiana jedynie z umową leasingu finansowanego, zdaje się być ujęta jako szczególny rodzaj najmu również w art. 1603 kodeksu cywilnego Quebecu<sup>10</sup>, art. 1 greckiej ustawy nr 1665 z 1986 r. o umowach leasingu<sup>11</sup>, art. 1 urugwajskiej ustawy nr 16072 z dnia 9 października 1989 r. w sprawie stosowania umowy o używanie, będącej umową o kredyt między instytucjami finansowymi a używającymi<sup>12</sup>, a także w art. 636 kodeksu cywilnego Białorusi z 1998 r.<sup>13</sup> (zwanego dalej w skrócie „k.c. biał.”), który stanowi identyczną kopię przedstawionej wyżej rosyjskiej definicji umowy leasingu.

#### **4. Leasing jako nowa umowa nazwana**

Zespół przepisów odrębnie normujących umowę leasingu jako nową umowę nazwaną zawierają art. 709<sup>1</sup>-709<sup>18</sup> k.c., wprowadzone do tego kodeksu w art. 1 pkt 1) ustawy z dnia 26 lipca 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny<sup>14</sup>. Zgodnie z art. 709<sup>1</sup> k.c. przez umowę leasingu finansujący zobowiązuje się, w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa,

---

<sup>8</sup> Rzeczy niekonsumpcyjne nie tracą swych naturalnych cech w procesie ich używania – por. Komentarz k Graždanskomu kodeksu Rossijskoj Federacii, casti vtoroj (postatejnyj), wyd. 2, red. O.N. Sadikov, Moskva 1997, s. 237.

<sup>9</sup> Bliżej w piśmiennictwie polskim zob. J. P o c z o b u t, *Umowa leasingu w nowym kodeksie ...*, s. 335-342 oraz tam cyt. literaturę.

<sup>10</sup> Bliżej w piśmiennictwie polskim zob. J. P o c z o b u t, *Umowa leasingu w prawie...*, s. 131-132 oraz tam cyt. literaturę.

<sup>11</sup> Bliżej w piśmiennictwie polskim zob. J. P o c z o b u t, *Leasing. Wybrane źródła prawa*, masz. pow., Warszawa 1996, część IV.

<sup>12</sup> Bliżej w piśmiennictwie polskim zob. J. P o c z o b u t, *Nowe regulacje...*, s. 235-248.

<sup>13</sup> Bliżej zob. *Graždanskij kodeks Respubliki Belarus. Oficialnoje izdanije*, Minsk 1999, s. 293.

<sup>14</sup> Dz.U. Nr 74, poz. 857. Według art. 3 tej ustawy przepisy o umowie leasingu weszły w życie po upływie 3 miesięcy od dnia jej ogłoszenia, tj. w dniu 9 grudnia 2000 r.

nabyć rzecz od oznaczonego zbywcy na warunkach określonych w tej umowie i oddać tę rzecz korzystającemu do używania albo używania i pobierania pożytków przez czas oznaczony, a korzystający zobowiązuje się zapłacić finansującemu w uzgodnionych ratach wynagrodzenie pieniężne, równe co najmniej cenie lub wynagrodzeniu z tytułu nabycia rzeczy przez finansującego. Tak zdefiniowaną umowę leasingu zaliczono do kategorii umów o korzystanie z rzeczy i praw<sup>15</sup>. Jest ona najbardziej zbliżona, z punktu widzenia treści konstytutywnych obowiązków stron i charakteru prawnego, do umowy najmu i umowy dzierżawy<sup>16</sup>.

Umowę leasingu jako kategorię (klasę, typ) odrębną od najmu, sprzedaży na raty oraz innych umów nazwanych uregulowano w Europie kompleksowo również w dekreście nr 171 portugalskiego Ministra Finansów i Planowania z dnia 6 czerwca 1979 r. w sprawie regulacji najmu finansowanego<sup>17</sup> (dalej zwanego w skrócie „dekr. port.”). Z treści przepisów art. 1, 10-11, 19 i 22 tego dekretu można zrekonstruować następującą definicję leasingu: przez umowę najmu finansowanego wynajmujący (spółka leasingowa) zobowiązuje się nabyć lub wytworzyć rzecz ruchomą (ruchome dobro inwestycyjne) lub nieruchomość (nieruchome dobro inwestycyjne) według wskazówek najemcy i oddać mu ją do używania na czas oznaczony, odpowiadający okresowi gospodarczej używalności rzeczy, nie krótszy niż 2 lata, oraz sprzedać najemcy – o ile on tego zażąda – rzecz po zakończeniu umowy za cenę uzgodnioną lub możliwą do ustalenia, natomiast najemca zobowiązuje się płacić umówiony czynsz, umożliwiający spłatę wartości rzeczy w okresie obowiązywania umowy, pokrycie kosztów utrzymania rzeczy i minimalnego zysku wynajmującego, a w razie zakupu rzeczy od wynajmującego – zapłacić jej cenę.

Leasing został ukształtowany jako nowa kategoria zobowiązaniowa, przy zastosowaniu kontynentalno-europejskiej metody definiowania umów, także w art. 4, 5, 7 i 9-10 tureckiej ustawy nr 3226 z dnia 28 czerwca 1985 r. o leasingu finansowanym<sup>18</sup> (dalej zwanej w skrócie „u. tur.”).

---

<sup>15</sup> Zob. J. P o c z o b u t, *Projekt regulacji umowy leasingu w polskim kodeksie cywilnym*, „Przegląd Legislacyjny” 1997, nr 3, s. 228.

<sup>16</sup> *Ibidem*.

<sup>17</sup> Bliżej w piśmiennictwie polskim zob. J. P o c z o b u t, *Umowa leasingu w prawie...*, s. 134-137 i n. oraz tam cyt. literaturę.

<sup>18</sup> Bliżej w piśmiennictwie polskim zob. *ibidem*, s. 140 i n. oraz tam cyt. literaturę.

Według tych przepisów przez umowę leasingu finansujący (spółka leasingowa w formie akcyjnej, która kredytuje inwestycję korzystającego) zobowiązuje się zakupić lub nabyć w inny sposób rzecz ruchomą lub nieruchomość wybraną przez korzystającego od wskazanej przez niego osoby trzeciej oraz przenieść na korzystającego posiadanie tej rzeczy przez czas oznaczony, w zasadzie nie krótszy od 4 lat, w celu umożliwienia wszechstronnego z niej użytku, korzystający zaś zobowiązuje się zapłacić finansującemu określone wynagrodzenie.

Szerokie znaczenie, podobne do przyjętego w USA, nadano umowie leasingu w art. 342 bułgarskiej ustawy z dnia 14 czerwca 1991 r. o handlu, w wersji z 1996 r. (dalej zwanej w skrócie „u. bułg.”). Zgodnie bowiem z art. 342 ust. 1 u. bułg. przez umowę leasingu udostępniający zobowiązuje się oddać rzecz do używania za opłatą. Odmianą tak zdefiniowanego leasingu jest umowa leasingu finansowanego, przez którą finansujący zobowiązuje się nabyć rzecz od osoby trzeciej na warunkach określonych przez korzystającego i oddać ją korzystającemu do używania za opłatą (art. 342 ust. 2 u. bułg.). Elementem konstytutywnym każdej umowy leasingu jest uprawnienie korzystającego do nabycia rzeczy w okresie umowy lub po jego upływie (art. 342 ust. 3 u. bułg.).

### **5. Porównawcza charakterystyka leasingu jako umowy nazwanej**

Konstytutywnymi elementami definicji umowy leasingu, która została odrębnie uregulowana w Europie kontynentalnej jako nowa umowa nazwana, są obciążające finansującego następujące obowiązki: nabycia rzeczy i oddania jej do użytku korzystającemu<sup>19</sup>. Umowa leasingu jest powiązana w taki sposób z dotyczącą tej samej rzeczy umową, przez którą finansujący nabywa rzecz, że zobowiązuje się on w umowie leasingu do zawarcia określonej umowy ze zbywcą. W prawie Polski i Portugalii dopuszczono tzw. leasing zwrotny, przewidując możliwość nabycia przez finansującego rzeczy od korzystającego, natomiast według prawa Turcji i Bułgarii finansujący powinien nabyć rzecz od osoby trzeciej. Ustawodawca portugalski przyjął także, iż finansujący może sam wytworzyć rzecz, która będzie stanowiła przedmiot jego świadczenia. Korzystający powinien określić

---

<sup>19</sup> W niniejszej charakterystyce uwzględniono jedynie określoną w art. 342 ust. 2 u. bułg. umowę leasingu finansowanego, ponieważ leasing pojmowany szeroko w art. 342 ust. 1 u. bułg. wydaje się różnić od umowy najmu jedynie zawodowym charakterem działalności jego stron.

rzecz i wyrazić zgodę na osobę zbywcy oraz warunki nabycia rzeczy (Polska, Portugalia, Turcja i Bułgaria). Przedmiotem świadczenia finansującego może być rzecz ruchoma lub nieruchomości (Polska, Turcja i Bułgaria) lub wyłącznie rzecz ruchoma (Portugalia). Finansujący obowiązany jest oddać rzecz korzystającemu do użytku przez czas oznaczony (Polska), nie krótszy niż 2 lata i nie dłuższy niż 30 lat (Portugalia) lub nie krótszy niż 4 lata (Turcja), albo na czas oznaczony lub nie oznaczony (Bułgaria).

Do konstytutywnych elementów definicji określonej wyżej umowy leasingu należy zaliczyć również obowiązek uiszczania finansującemu przez korzystającego w określonych odstępach czasu opłat za czynienie użytku z rzeczy, które mają charakter ratalny jako części świadczenia jednorazowego, nie zaś okresowy, jak np. czynsz najmu lub dzierżawy. Suma rat leasingu powinna być przynajmniej równa cenie lub wynagrodzeniu z tytułu nabycia rzeczy przez finansującego (Polska), umożliwić spłatę początkowej wartości rzeczy wraz z pokryciem kosztów jej utrzymania i minimalnego zysku finansującego (Portugalia) lub może być dowolnie określona przez strony w umowie (Turcja). Ustawodawca bułgarski nie określił charakteru wynagrodzenia, które ma zapłacić korzystający.

W rozpatrywanych systemach prawa elementem konstytutywnym umowy leasingu nie jest – z wyjątkiem prawa bułgarskiego – przyznawane niekiedy korzystającemu prawo do zakupu rzeczy na uzgodnionych warunkach po upływie czasu, na jaki umowa została zawarta, które jest różnie pojmowane w nauce i praktyce (zwane przy zastosowaniu terminologii anglo-amerykańskiej „opcją zakupu”), a także prawo do przedłużenia umowy oraz prawo do wiążącego wskazania finansującemu osoby trzeciej jako kupującego rzecz na określonych warunkach po normalnym zakończeniu leasingu. Uzgodnienia stron dotyczące wymienionych praw powinny być zatem traktowane jako dodatkowe zastrzeżenia umowne (*accidentalia negotii*).

Oprócz wymienionych wyżej elementów istotnych przedmiotowo (*essentialia negotii*), leasing jako umowa nazwana zawiera również elementy istotne podmiotowo. Finansującym może być jedynie osoba trudniąca się w sposób zawodowy działalnością leasingową (Polska, Portugalia, Turcja i Bułgaria), natomiast korzystającym – każda osoba fizyczna lub prawna (Polska i Turcja) lub jedynie osoba trudniąca się działalnością zawodową (Portugalia i Bułgaria).



Z dokonanego zestawienia istotnych składników umowy leasingu wynika typowy układ interesów majątkowych stron, przesądzający o celu społeczno-gospodarczym leasingu i spełnianej przez niego funkcji. Wskutek zawarcia umowy leasingu strony zamierzają osiągnąć cel polegający na nabyciu przez finansującego własności rzeczy, a następnie zapewnieniu korzystającemu jej zużycia przynajmniej w przeważającej części, za rozłożonym na raty wynagrodzeniem, które jest zbliżone do wartości rzeczy z chwili nabycia jej własności przez finansującego. Na podstawie celu leasingu można określić jego funkcje społeczno-gospodarcze, posługując się zbiorczymi kategoriami działań ekonomicznych. Do podstawowych funkcji spełnianych przez umowę leasingu należy zaliczyć:

- 1) świadczenie przez finansującego usługi polegającej na nabyciu własności rzeczy,
- 2) kredytowanie wartości rzeczy przez wyłożenie środków pieniężnych na jej zakup oraz
- 3) umożliwienie korzystającemu zużycia rzeczy co najmniej w przeważającej części.

## **6. Pojęcie umowy leasingu w międzynarodowym prawie handlowym**

Definicje umowy leasingu we wszystkich powołanych wyżej aktach prawnych wynikały z niekiedy znacząco odmiennych poglądów na treść kreowanych przez nią stosunków zobowiązaniowych. Rozbieżności w podejściu legislacyjnym do zobowiązaniowego zjawiska leasingu wyrażały się m.in. w kreowaniu przez kontynentalno-europejskich prawodawców podobnie zdefiniowanych umów leasingu bądź jako odmiany (podklasy lub podtypu) umowy najmu, bądź też jako nowej kategorii (klasy lub typu) umowy nazwanej. Mimo to zdecydowana większość wspomnianych aktów, zwłaszcza sporządzonych w bieżącym ćwierćwieczu, jest istotnie zbieżna lub bezpośrednio nawiązuje do określenia transakcji leasingu finansowanego w różnych wersjach projektowanej a następnie przyjętej w dniu 28 maja 1988 r. na konferencji dyplomatycznej w Ottawie Konwencji Unidroit o międzynarodowym leasingu finansowanym (dalej zwanej w skrócie „konwencja ottawska Unidroit” lub „konw. Unidroit”), która obowiązuje

Białoruś, Francję, Litwę, Nigerię, Panamę, Rosję, Uzbekistan, Węgry i Włochy oraz jest uznawana za standard międzynarodowy<sup>20</sup>.

Konwencja ottawska Unidroit dotyczy transakcji leasingu finansowanego, która polega na zawarciu dwóch powiązanych ze sobą umów: umowy leasingu i umowy dostawy. Według art. 1 ust. 1 i 2 konw. Unidroit w ramach transakcji leasingu finansowanego finansujący zawiera z dostawcą według wskazówek korzystającego umowę dostawy (będącą z reguły umową sprzedaży), przez którą finansujący nabywa wyposażenie na warunkach zatwierdzonych przez korzystającego (w zakresie dotyczącym jego interesów) oraz zawiera z korzystającym umowę leasingu, przyznającą korzystającemu prawo używania tego wyposażenia w zamian za uiszczenie uzgodnionych opłat. Taka transakcja odznacza się następującymi cechami:

1) korzystający określa wyposażenie i wybiera dostawcę, nie polegając głównie na wiedzy i ocenie finansującego,

2) finansujący nabywa wyposażenie w związku z umową leasingu, która została lub ma być zawarta między finansującym a korzystającym za wiedzą dostawcy,

3) opłaty uiszczane przez korzystającego w wykonaniu zobowiązania z umowy leasingu ustala się, uwzględniając w szczególności pokrycie całości lub znacznej części kosztu wyposażenia, który ponosi finansujący.

Stosownie do art. 1 ust. 3 konw. Unidroit dla określenia transakcji leasingu finansowanego nie ma znaczenia, czy korzystający ma lub później

---

<sup>20</sup> Bliżej na temat tej konwencji zob. w piśmiennictwie polskim – J. P o c z o b u t, *Umowa leasingu w prawie...*, s. 173-228; *idem*, *Podstawowe założenia konwencji Unidroit z 1988 r. o leasingu*, „Kwartalnik Prawno-Ekonomiczny” 1996, nr 1, s. 58-62, oraz w piśmiennictwie obcym – C. D a g e f ö r d e, *Internationales Finanzierungsleasing. Deutsches Kollisionsrecht und Konvention von Ottawa (1988)*, München 1992, *passim*; *idem*, *Leasingvertrag*, [w:] *Internationales Vertragsrecht*, red. Ch. Reithmann, D. Martiny, wyd. 5, Köln 1996, s. 800-814; *Diplomatic Conference for the Adoption of the Draft Unidroit Conventions on International Factoring and International Financial Leasing: Acts and Proceedings*, t. 1 – 1991, t. 2 – 1992, Unidroit, Rome, *passim*; D. G i r s b e r g e r, *Überschreitendes Finanzierungsleasing. Internationales Vertrags-, Sachen- und Insolvenzrecht*, Tübingen-Zürich 1997, *passim*; J. P o c z o b u t, *Internationales Finanzierungsleasing. Das UNIDROIT-Projekt – vom Entwurf (Rom 1987) zum Übereinkommen (Ottawa 1988)*, „Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht” 1987, nr 4, s. 681-752. Przekład konwencji – J. P o c z o b u t, *Umowa leasingu w prawie...*, s. 357-363.

nabędzie prawo do zakupu wyposażenia albo do przedłużenia leasingu, oraz czy nastąpi to za symboliczną cenę lub opłatę.

Konwencyjne określenie transakcji leasingu finansowanego składa się z elementów opisu stanu zobowiązaniowego i faktycznego transakcji. Zastosowana w art. 1 konw. Unidroit technika legislacyjna wpłynęła na ograniczenie w definicji leasingu finansowanego elementów o charakterze zobowiązaniowym, które stanowiłyby minimum materiału normatywnego dla ustalenia istotnych elementów umowy dotyczącej takiego leasingu. Dokonując wykładni art. 1 konw. Unidroit techniką przyjętą w Europie kontynentalnej można stwierdzić, iż przez umowę leasingu finansowanego finansujący (działając w zakresie swego przedsiębiorstwa), zobowiązuje się oddać korzystającemu (który jest również przedsiębiorcą) wyposażenie (ruchome dobro inwestycyjne), w zasadzie określone przez korzystającego i nabyte od wskazanego przez niego dostawcy (który wie o zamiarze zawarcia lub o zawarciu umowy leasingu), do czasowego używania, a korzystający zobowiązuje się odebrać wyposażenie i uiścić finansującemu umówioną opłatę, pokrywającą w szczególności całość lub znaczną część kosztu wyposażenia<sup>21</sup>.

## **II. Związek umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą rzeczy**

### **1. Przejawy związku umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą rzeczy**

Umowa leasingu, dotycząca zasadniczo oddania rzeczy przez finansującego do użytku korzystającemu, jest w art. 709<sup>1</sup> k.c. powiązana z odnoszącą się do tej samej rzeczy umową, przez którą finansujący nabywa rzecz od zbywcy, ponieważ finansujący zobowiązuje się w umowie leasingu do zawarcia takiej umowy ze zbywcą. Zawierając umowę leasingu, korzystający wyraża zgodę na osobę zbywcy oraz na treść umowy dotyczącej oznaczonej rzeczy, którą finansujący ma zawrzeć ze zbywcą. Prócz tego na związek umowy leasingu z umową finansującego ze zbywcą rzeczy wskazują następujące przepisy kodeksu cywilnego:

1) art. 709<sup>1</sup> – korzystający zobowiązuje się w umowie leasingu do zapłaty finansującemu w uzgodnionych ratach wynagrodzenia pieniężnego,

---

<sup>21</sup> Por. J. Poczobut, *Umowa leasingu w prawie...*, s. 224-225.

równego co najmniej cenie lub wynagrodzeniu z tytułu nabycia rzeczy przez finansującego;

2) art. 709<sup>4</sup> § 3 – finansujący obowiązany jest wydać korzystającemu razem z rzeczą odpis umowy ze zbywcą lub odpisy innych posiadanych dokumentów dotyczących tej umowy, w szczególności zaś odpis dokumentu gwarancyjnego co do jakości rzeczy, otrzymanego od zbywcy lub producenta;

3) art. 709<sup>8</sup> § 2 – z chwilą zawarcia przez finansującego umowy ze zbywcą z mocy prawa przechodzą na korzystającego uprawnienia z tytułu wad rzeczy przysługujące finansującemu względem zbywcy, z wyjątkiem uprawnienia do odstąpienia przez finansującego od umowy ze zbywcą;

4) art. 709<sup>8</sup> § 4 – korzystający może żądać odstąpienia przez finansującego od umowy ze zbywcą z powodu wady rzeczy, jeżeli uprawnienie finansującego do odstąpienia wynika z przepisów prawa lub umowy ze zbywcą;

5) art. 709<sup>8</sup> § 5 – w razie odstąpienia przez finansującego od umowy ze zbywcą z powodu wad rzeczy umowa leasingu wygasa.

W konwencji ottawskiej Unidroit na różne aspekty powiązania umowy leasingu i umowy dostawy wskazują następujące przepisy:

1) art. 1 ust. 1 – na transakcję leasingu finansowanego składają się obydwie wspomniane umowy;

2) art. 1 ust. 2 a – korzystający określa wyposażenie i wybiera dostawcę, nie polegając głównie na wiedzy i ocenie finansującego;

3) art. 1 ust. 2 b – finansujący nabywa wyposażenie w związku z umową leasingu;

4) art. 1 ust. 2 c – opłatę uiszczaną przez korzystającego w wykonaniu umowy leasingu ustala się przy uwzględnieniu pokrycia przynajmniej znacznej części kosztów, które finansujący poniósł w związku z nabyciem wyposażenia;

5) art. 10 ust. 1 – dostawca zaciąga zobowiązanie z umowy dostawy również wobec korzystającego, tak jakby korzystający był stroną tej umowy, a wyposażenie miało być dostarczone bezpośrednio korzystającemu;

6) art. 11 – zmiana bez zgody korzystającego warunków zatwierdzonej przez niego umowy dostawy nie może naruszyć jego uprawnień, które wynikają z tej umowy;

7) art. 12 *initio* – finansujący odpowiada wobec korzystającego, również gdy dostarczone wyposażenie nie ma właściwości określonych w umowie dostawy;

8) art. 12 ust. 2 – uprawnienia przyznane w tym artykule korzystającemu wobec finansującego wykonuje się w taki sam sposób i wygasają one w takich samych okolicznościach, jak gdyby nastąpiło podstawienie korzystającego w miejsce finansującego do umowy dostawy;

9) art. 12 ust. 3 – korzystający może wstrzymać uiszczanie wynagrodzenia do chwili dostarczenia wyposażenia przez finansującego zgodnie z umową dostawy<sup>22</sup>.

Związek umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą rzeczy został wyrażony przez obciążenie finansującego obowiązkiem nabycia rzeczy również w art. 1 dekr. port., art. 4 u. tur. i art. 342 ust. 2 u. bułg., a także w przepisach prawa państw traktujących umowę leasingu jako odmianę umowy najmu: art. 1603 k.c. Queb., art. 665 k.c. ros. oraz art. 636 k.c. biał.

## **2. Istota związku umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą rzeczy**

Na podstawie wyżej sporządzonych wykazów można stwierdzić, iż umowa leasingu jest powiązana w funkcjonalną całość (kompleks umów) z umową nabycia rzeczy przez finansującego, którą zawiera on w wykonaniu zobowiązania wobec korzystającego. Związek tych umów stanowi konieczną przesłankę osiągnięcia przez strony leasingu zamierzonego celu gospodarczego, polegającego na oddaniu rzeczy, nie będącej w chwili zawarcia umowy leasingu przedmiotem własności finansującego, korzystającemu do użytku. Zawarcie każdej z nich należy więc uznać z funkcjonalnego punktu widzenia jednocześnie za konieczne i niewystarczające do osiągnięcia tego celu.

Ustalenie, że umowa leasingu pozostaje w gospodarczym związku z umową finansującego ze zbywcą rzeczy, wydaje się jednak nie mieć większego znaczenia dla jej kwalifikacji w prawie materialnym i kolizyjnym Polski oraz innych państw Europy kontynentalnej. Zasadniczo bowiem nie uwzględnia się tam przy normowaniu poszczególnych klas albo typów

---

<sup>22</sup> *Ibidem*, s. 225.

stosunków umownych zachodzących między nimi powiązań gospodarczych oraz nie tworzy się na tej podstawie ich zbiorczych kategorii prawnych, równorzędnych lub nadrzędnych w stosunku do poszczególnych umów. Dlatego stwierdzenie, iż umowa leasingu stanowi główny element takiego związku dwóch lub więcej umów, może mieć znaczenie tylko dla rozstrzygnięcia, czy w konkretnym wypadku mamy do czynienia z jedną umową powiązaną jedynie gospodarczo z innymi umowami, czy też z jedną umową o charakterze mieszanym bez takiego powiązania, czy wreszcie ze zgrupowaniem poszczególnych umów, które nie są powiązane ze sobą nawet ogólnym celem gospodarczym<sup>23</sup>.

Z analizy przepisów prawa regulujących odrębnie umowę leasingu oraz postanowień coraz większej liczby umów leasingu zawieranych w obrocie krajowym i zagranicznym wynika jednak również zamiar stworzenia przez strony między umową leasingu i umową finansującego ze zbywcą rzeczy różnorodnych zależności prawnych. Obydwie umowy tworzą więc określoną całość gospodarczą, która odznacza się również ich sprzężeniem prawnym przede wszystkim w taki sposób, że finansujący zobowiązuje się w umowie leasingu do zawarcia określonej umowy z oznaczonym zbywcą rzeczy, jeżeli zaś umowa finansującego ze zbywcą rzeczy nie zostanie zawarta lub wprawdzie zostanie zawarta, lecz zobowiązanie którejs z jej stron nie zostanie wykonane lub zostanie wykonane nienależycie, a ona ulegnie skutek tego rozwiązaniu, umowa leasingu wygasa. W dotyczących leasingu przepisach prawa zobowiązań i umowach leasingu zawieranych w obrocie występuje także wiele innych przejawów prawnego powiązania umowy leasingu z umową finansującego ze zbywcą rzeczy<sup>24</sup>.

---

<sup>23</sup> *Ibidem*, s. 251.

<sup>24</sup> Zob. powiązania wymienione w punkcie poprzednim, s. 226-228. Bliżej na temat istoty związku umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą rzeczy zob. *ibidem*, s. 249-255, a także nowsze opracowania niemieckojęzyczne – D. G i r s b e r g e r, *Grenzüberschreitendes Finanzierungsleasing. Internationales Vertrags-, Sachen- und Insolvenzrecht*, Zürich 1997, s. 27 i n.; P. W. H e e r m a n n, *Drittfinanzierte Erwerbsgeschäfte. Entwicklung der Rechtsfigur des trilateralen Synallagmas auf der Grundlage deutscher und U.S.-amerikanischer Rechtsentwicklungen*, Tübingen 1998, *passim*; M. R o h e, *Netzverträge. Rechtsprobleme komplexer Vertragsverbindungen*, Tübingen 1998, s. 52 i n. oraz cyt. tam literaturę i orzecznictwo.

### III. Wybór prawa właściwego dla umowy leasingu

#### 1. Podstawowe zasady w prawie polskim

Ustalenie prawa właściwego dla zobowiązań z umowy leasingu rzeczy ruchomych nie będzie nastroczać większych trudności według prawa kolizyjnego tych państw, które dopuszczają nieograniczony lub nawet ograniczony wybór prawa, jeżeli strony skutecznie z niego skorzystają. Według art. 25 § 1 polskiej ustawy z dnia 12 listopada 1965 r. – Prawo prywatne międzynarodowe<sup>25</sup> (dalej zwanej w skrócie „p.p.m.” lub „ustawa kolizyjna”) strony mogą poddać swe stosunki w zakresie zobowiązań umownych wybranemu przez siebie prawu, jeżeli pozostaje ono w związku z zobowiązaniem. Rozwiązanie to, polegające na istotnym ograniczeniu swobody wyboru prawa, jest powszechnie krytykowane w nauce prawa, ponieważ stwarza trudności interpretacyjne oraz nie odpowiada aktualnym potrzebom obrotu międzynarodowego i światowym tendencjom normowania statutu kontraktowego<sup>26</sup>. Przedstawiciele polskiej doktryny prawa prywatnego międzynarodowego, mimo ogólnie akceptowanego *de lege lata* postulatu liberalnej wykładni wymagania przewidzianego w art. 25 § 1 p.p.m., opowiadają się *de lege ferenda* zgodnie za dopuszczeniem zasadniczo nieograniczonego wyboru prawa dla zobowiązań z umów<sup>27</sup>.

Jeszcze łatwiejsze powinno okazać się ustalenie prawa właściwego dla zobowiązań z umowy leasingu nieruchomości. W art. 25 § 2 p.p.m., podobnie jak w wielu systemach prawa kolizyjnego na świecie, przyjęto bowiem od stuleci dominującą zasadę, według której zobowiązania z umów dotyczących nieruchomości podlegają prawu obowiązującemu w miejscu jej położenia, wybór zaś prawa dla takich umów jest wykluczony.

Wypada również zauważyć, iż niektóre przepisy polskiego prawa materialnego powinny zostać zastosowane do zobowiązań z umowy leasin-

---

<sup>25</sup> Dz.U. Nr 46, poz. 90; zm. Dz.U. z 1995 r. Nr 83, poz. 417 oraz Dz.U. z 1999 r. Nr 52, poz. 532.

<sup>26</sup> Zob. przede wszystkim M. P a z d a n, *O potrzebie reformy polskiego prawa prywatnego międzynarodowego i niektórych proponowanych rozwiązaniach*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2000, z. 3, s. 503 oraz tam cyt. literaturę.

<sup>27</sup> Zob. na ten temat literaturę powołaną przez M. P a z d a n a, *Prawo właściwe dla umów franchisingowych*, [w:] *Księga pamiątkowa ku czci Profesora Leopolda Steckiego*, Toruń 1997, s. 508, przyp. 12.

gu konsumenckiego także wtedy, gdy strony dokonały wyboru obcego prawa właściwego. Stosownie bowiem do art. 17 ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny<sup>28</sup>, nie można w drodze umowy wyłączyć lub ograniczyć praw konsumenta przewidzianych w przepisach tej ustawy, które dotyczą umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa i umów zawieranych na odległość, także w razie dokonania wyboru prawa obcego. Przepisy te mają charakter koniecznego zastosowania. Z treści art. 17 wspomnianej ustawy zdaje się wynikać jednak *a contrario*, że dopuszczalne będzie wyłączenie lub ograniczenie określonych w niej praw konsumenta przez prawo obce, którego właściwość zostanie ustalona na podstawie jakiegokolwiek łącznika obiektywnego.

## 2. Międzynarodowy charakter umowy leasingu

W polskiej nauce ugruntował się pogląd, według którego można wybrać prawo właściwe jedynie dla zobowiązań z umów o charakterze międzynarodowym<sup>29</sup>. Za J. Skąpskim<sup>30</sup> przyjmuje się, że umowa ma charakter międzynarodowy, jeżeli jakimś elementem wykracza poza jeden obszar prawny. Przy ustalaniu międzynarodowego charakteru umowy leasingu należy uwzględniać przede wszystkim fakt, iż jej strony podlegają władztwu odmiennych państw, ponieważ mają siedzibę, miejsce zamieszkania lub przedsiębiorstwo w różnych państwach (*cross-border lease*)<sup>31</sup>. Przedstawiciele nauki prawa prywatnego międzynarodowego USA za

---

<sup>28</sup> Dz. U. Nr 22, poz. 271.

<sup>29</sup> Zob. M. Pazdan, *Prawo właściwe...*, s. 508 oraz tam cyt. literaturę.

<sup>30</sup> Por. J. Skąpski, *Międzynarodowy charakter umowy sprzedaży*, „Studia Iuridica Silesiana” 1979 nr 5, s. 222.

<sup>31</sup> Por. C. T. Ebenroth, *Leasing im grenzüberschreitenden Verkehr – Internationalprivatrechtliche Aspekte des Leasing, Rechtsvergleich, Rechtsvereinheitlichung*, [w:] *Neue Vertragsformen der Wirtschaft: Leasing, Factoring, Franchising*, red. E. A. Kramer, Bern 1985, s. 97-99; K. Feinen, *Leasing im Auslandsgeschäft*, [w:] E. Kissner, K. Feinen, H. Bittman, *Forfaitierung, Leasing und Factoring im Auslandsgeschäft*, Frankfurt am Main 1982, s. 52; D. Girsberger, *op. cit.*, s. 18; *International leasing*, red. W. Streng, New York City 1974, *passim*; B. Marois, *Le leasing international*, „Revue de la banque” 1976, nr 349, s. 288 i n.; J. Poczobut, *Umowa leasingu w prawie...*, s. 71; K. J. Tsche, *op. cit.*, s. 266 oraz tam cyt. literaturę.



kryterium rozstrzygające o międzynarodowym charakterze umów leasingu przyjmują położenie miejsc utworzenia stron w różnych państwach<sup>32</sup>.

Kryteria zbieżne z proponowanymi wyżej zostały przyjęte w art. 3 konw. Unidroit. Zakres przestrzenny konwencji ottawskiej Unidroit został bowiem ograniczony do transakcji leasingu „międzynarodowego” z uwagi na to, że jej rozciągnięcie na leasing „krajowy” spowodowałoby szerszą ingerencję w wewnętrzne systemy prawne. Takie zaś posunięcie skomplikowałoby przede wszystkim sytuację państw, w których wydano już odrębne przepisy prawne dotyczące leasingu. Konwencję stosuje się zatem, jeżeli finansujący i korzystający mają swe przedsiębiorstwa (siedziby handlowe) w różnych państwach, gdy:

1) państwa te oraz państwo, w którym dostawca ma swe przedsiębiorstwo, są stronami konwencji lub

2) zarówno umowa dostawy, jak i umowa leasingu podlegają jako prawu właściwemu prawu państwa, które jest stroną konwencji (art. 3 ust. 1 konw. Unidroit).

Jeżeli strona takiej transakcji leasingu ma dwa lub więcej przedsiębiorstwa, miarodajne jest to z nich, które pozostaje w najściślejszym związku z umową leasingu lub umową dostawy oraz ich wykonaniem, przy uwzględnieniu okoliczności znanych stronom lub przez nie rozważanych przed zawarciem takiej umowy lub w chwili jej zawarcia (art. 3 ust. 2 konw. Unidroit)<sup>33</sup>.

Mimo różnorodnych powiązań prawnych i gospodarczych umowy leasingu z umową finansującego ze zbywcą rzeczy<sup>34</sup> nie wydaje się jednak, aby przy ustalaniu międzynarodowego charakteru umowy leasingu w celu stwierdzenia dopuszczalności wyboru prawa należało uwzględniać także okoliczność, iż podmiot zbywający rzecz finansującemu ma siedzibę, miejsce zamieszkania lub przedsiębiorstwo za granicą względem siedziby, miejsca zamieszkania lub przedsiębiorstwa finansującego albo korzystającego.

Rozwiązanie zasadniczo podobne do przewidzianego w konwencji ottawskiej Unidroit przyjęto w konwencji o międzypaństwowym leasingu, pod-

---

<sup>32</sup> Por. np. W. Park, *Tax Characterisation of International Leases: The Countours of Ownership*, „Cornell Law Review” 1981, t. 67, s. 103 i n.

<sup>33</sup> Bliżej w piśmiennictwie polskim na temat zakresu przestrzennego konwencji ottawskiej Unidroit zob. J. P o c z o b u t, *Umowa leasingu w prawie...*, s. 196-198.

<sup>34</sup> Na ten temat zob. wyżej pkt II s. 226-228 oraz niżej pkt IV.1 s. 234-236.

pisanej w dniu 25 listopada 1998 r. w Moskwie przez przedstawicieli członków Wspólnoty Niepodległych Państw, którzy są stronami międzynarodowej Umowy z dnia 24 września 1993 r. o utworzeniu związku gospodarczego. Według art. 1 wspomnianej konwencji przez leasing międzynarodowy należy rozumieć działalność leasingową, w której uczestniczą spółki leasingowe lub podmioty gospodarcze z jakichkolwiek dwóch lub więcej państw.

Dla uznania międzynarodowego charakteru umowy leasingu nie wystarczy natomiast stwierdzenie – mimo istnienia ścisłego związku między umową leasingu i umową finansującego ze zbywcą rzeczy, na który coraz częściej wskazuje się w przepisach prawa i postanowieniach zawieranych umów – iż ma ona charakter „pośrednio międzynarodowy” (*indirect international lease*). W anglo-amerykańskiej nauce ekonomii za „pośrednio międzynarodowe” uznaje się transakcje leasingu, w których finansujący i korzystający mają wprawdzie siedzibę albo miejsce zamieszkania w tym samym państwie, lecz kapitał finansującego należy w całości lub częściowo do podmiotu zagranicznego lub rzecz będąca przedmiotem świadczenia finansującego pochodzi od zagranicznego dostawcy<sup>35</sup>.

### **3. Zalecenia dotyczące wyboru prawa właściwego dla umowy leasingu**

W świetle rozważań dotyczących prawnego i gospodarczego powiązania umowy leasingu oraz umowy finansującego ze zbywcą rzeczy nasuwa się sugestia, iż najlepszym rozwiązaniem byłoby dokonanie przez strony obydwu umów wyboru właściwości tego samego systemu prawnego, jeżeli umowa finansującego ze zbywcą rzeczy ma również charakter międzynarodowy. Uzgodnienie jednego prawa właściwego dla tych umów stworzyłoby bowiem najszerszą możliwość uniknięcia ewentualnych rozbieżności, które mogą zachodzić między regulacjami poszczególnych kwestii w statucie umowy leasingu i statucie umowy finansującego ze zbywcą rzeczy<sup>36</sup>.

Zapewnienie jednolitości prawa dla zobowiązań ze wspomnianych umów wymagać będzie zatem zgody zbywcy rzeczy, ponieważ skutek wyboru prawa przez strony umowy leasingu nie następuje określenie właściwości prawa dla umowy finansującego ze zbywcą rzeczy i na odwrót. W szcze-

---

<sup>35</sup> Zob. J. Poczobut, *Umowa leasingu w prawie ...*, s. 71 oraz tam cyt. literaturę.

<sup>36</sup> Por. D. Girsberger, *op. cit.*, s. 27-118.

gólności nieuzasadnione byłoby domniemanie, według którego zbywca rzeczy wyraził w sposób dorozumiany zgodę na to, że dla jego umowy z finansującym właściwe będzie prawo wybrane dla umowy leasingu, gdyż zbywca rzeczy został poinformowany przez finansującego o zawarciu umowy leasingu i wyborze jej statutu<sup>37</sup>. Do przyjęcia, że zbywca rzeczy dokonał w sposób dorozumiany wyboru prawa, nie wystarcza również istnienie związku czasowego między zawarciem i obowiązywaniem umowy leasingu oraz umowy finansującego ze zbywcą rzeczy<sup>38</sup>.

Sklonienie zbywcy rzeczy do wyrażenia zgody na wybór prawa preferowanego przez strony umowy leasingu nie zawsze będzie łatwe. Trudności mogą wystąpić na przykład w razie stwierdzenia przez zbywcę rzeczy, iż finansujący proponuje mu wybór systemu prawa, w którym przewidziano przeniesienie *ex lege* z finansującego na zbywcę odpowiedzialności względem korzystającego z tytułu wad rzeczy<sup>39</sup>.

#### **IV. Prawo właściwe dla umowy leasingu w braku wyboru prawa**

##### **1. Łączne ustalenie statutu dla umowy leasingu i umowy ze zbywcą rzeczy**

Ścisłe powiązanie prawne i gospodarcze umowy leasingu oraz umowy nabycia rzeczy przez finansującego, które wynika z przepisów prawa i postanowień zawieranych w praktyce umów leasingu, skłania do postawienia pytania, czy istnienie tego związku wywiera wpływ na ustalenie statutu kontraktowego leasingu. W braku wyboru prawa przez strony lub wykluczenia go przez ustawodawcę należałoby podjąć próbę ustalenia prawa właściwego dla zobowiązań z umowy leasingu przy uwzględnieniu łączników obiektywnych, rozważając przede wszystkim możliwość zastosowania jednego z dwóch ogólnych rozwiązań:

1) potraktowania związku umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą rzeczy jako całości z kolizyjnoprawnego punktu widzenia oraz ustalenia dla zobowiązań wynikających z tego związku jednego prawa właściwego lub

2) ustalenia prawa właściwego odrębnie dla zobowiązań z umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą rzeczy.

---

<sup>37</sup> *Ibidem*.

<sup>38</sup> C. D a g e f ö r d e, *Leasingvertarg...*, s. 816.

<sup>39</sup> Por. rozwiązanie przyjęte w art. 709<sup>8</sup> k.c.

Do pierwszego z wymienionych rozwiązań celowe wydaje się zastosowanie zmodyfikowanej metody kolizyjnej absorpcji<sup>40</sup>, która polegałaby na poddaniu stosunków zobowiązaniowych z obydwóch umów prawu właściwemu dla tych z nich, które są składnikiem dominującym w związku umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą rzeczy, a więc dla zobowiązań z umowy leasingu. Inny wariant tego rozwiązania mógłby polegać na analogicznym stosowaniu do zobowiązań ze związku wspomnianych umów (tak jak do zobowiązań z jednej umowy) normy określającej właściwość prawa dla zobowiązań z umów nie uregulowanych odrębnie w prawie kolizyjnym<sup>41</sup>. W prawie polskim w obydwóch wariantach należałoby zasadniczo – to znaczy przy uwzględnieniu określonej kolejności przepisów regulujących statut kontraktowy<sup>42</sup> a także przy założeniu, iż do takiego związku umów tylko sporadycznie znajdują zastosowanie art. 28 p.p.m. o umowach giełdowych i umowach zawieranych na targach publicznych oraz art. 26 p.p.m. o siedzibie albo miejscu zamieszkania stron w jednym państwie – stosować, zależnie od kwalifikacji umowy leasingu oraz związku umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą rzeczy, art. 29 p.p.m., w którym przewidziano łącznik miejsca zawarcia umowy (*locus contractus*)<sup>43</sup>. Uwzględnienie zaś nawiązu-

---

<sup>40</sup> Metodą kolizyjnej absorpcji posłużyli się w zasadzie: przy kolizyjnoprawnej ocenie międzynarodowej umowy kooperacji przemysłowej – M. P a z d a n, *Umowa kooperacji w polskim prawie prywatnym międzynarodowym*, [w:] *Prawne problemy międzynarodowej kooperacji przemysłowej*, Polska Izba Handlu Zagranicznego, Warszawa 1981, s. 142-144; przy ustalaniu zaś prawa właściwego dla międzynarodowych umów o budowę kompletnego obiektu przemysłowego – M.A. Z a c h a r i a s i e w i c z, *Problematyka kolizyjna umów eksportu kompletnych obiektów przemysłowych*, [w:] *Zagadnienia prawne eksportu kompletnych obiektów przemysłowych*, red. M. Pazdan, A. Tynel, Katowice 1980, s. 112-113.

<sup>41</sup> Ten sposób postępowania preferował przy ustalaniu prawa właściwego dla zobowiązań z kompleksowej umowy kooperacji przemysłowej J. J a k u b o w s k i, *Zagadnienia prawa właściwego i rozstrzygania sporów w dziedzinie kooperacji przemysłowej z firmami zachodnimi*, „Państwo i Prawo” 1976, z. 12, s. 21.

<sup>42</sup> Bliżej na temat zob. M. P a z d a n, *Prawo prywatne międzynarodowe*, wyd. 6, Warszawa 2000, s. 136.

<sup>43</sup> Na temat znaczenia terminów „chwila” i „miejsce” zawarcia umowy zob. w literaturze polskiej przede wszystkim M.A. Z a c h a r i a s i e w i c z, W. P o p i o ł e k, *Znaczenie pojęć „chwila” i „miejsce zawarcia umowy”, w ustawie o prawie prywatnym międzynarodowym z 1965 r.*, „Problemy Prawne Handlu Zagranicznego” 1981, t. 13, s. 92-109.

jącego do teorii świadczenia charakterystycznego<sup>44</sup> art. 27 p.p.m. wchodziłoby zasadniczo w grę jedynie w razie akceptacji poglądu, iż można go ogólnie stosować *per analogiam* do umów spoza wykazu zawartego w § 1 tego artykułu. Jednak nawet wtedy zasadność stosowania do związku umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą rzeczy art. 27 p.p.m. budziłaby duże wątpliwości, ponieważ w wykazie umów z § 1 tego artykułu zostały chyba nieprzypadkowo pominięte przez ustawodawcę umowy najmu i dzierżawy, do których umowa leasingu wykazuje największe podobieństwo.

Główną zaletą przedstawionego rozwiązania jest zapewnienie jednolitości statutu dla powiązanych ze sobą stosunków zobowiązaniowych z umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą rzeczy. Jego podstawową wadą w pierwszym wariancie jest natomiast stosowanie do związku umów, którego charakter prawny bywa różnie określany w nauce i prawie poszczególnych państw, metody kolizyjnej absorpcji, analogicznie do ustalenia prawa właściwego dla zobowiązań z jednej umowy mieszanej<sup>45</sup>, przewidującej zobowiązanie do świadczenia głównego i świadczenia podporządkowanego (akcesoryjnego). Wariantowi zaś drugiemu można przede wszystkim zarzucić, iż często będzie zachodziła niemożliwość (spowodowana występowaniem w analizowanym związku: dwóch umów i zawierających je trzech różnych podmiotów) znalezienia, na podstawie przepisów stosowanych do nieuregulowanych odrębnie w danym prawie kolizyjnym stosunków umownych, wspólnego dla nich prawa właściwego, jeżeli np. umowa leasingu i umowa finansującego ze zbywcą rzeczy są zawierane, wykonywane albo też strony tych umów mają siedziby, przedsiębiorstwa lub miejsca zamieszkania w różnych państwach<sup>46</sup>.

## 2. Odrębne ustalenie prawa właściwego dla umowy leasingu

Akceptacja rozwiązania polegającego na odrębnym ustaleniu statutu zobowiązań z umowy leasingu prowadziłaby według prawa polskiego w

<sup>44</sup> Na temat teorii świadczenia charakterystycznego zob. w literaturze polskiej przede wszystkim M.A. Zachariasiewicz, *Teoria charakterystycznego świadczenia w doktrynie i orzecznictwie zachodnioeuropejskim*, „Studia Iuridica Silesiana” 1978, t. 3, s. 50-63; i d e m, *Prawo właściwe dla zobowiązań z umów w wybranych systemach prawa prywatnego międzynarodowego*, Warszawa 1982, s. 19-42.

<sup>45</sup> Na ten temat zob. w literaturze polskiej przede wszystkim M. Pazdan, *Prawo prywatne...*, s. 143-145.

<sup>46</sup> Por. J. Poczobut, *Umowa leasingu w prawie...*, s. 220-221.

zasadzie – jeżeli pominąć art. 28 i 26 p.p.m. – również do zastosowania wspomnianego art. 29 p.p.m.<sup>47</sup>, chyba że dopuszczona zostałaby możliwość stosowania do tej umowy *per analogiam* art. 27 p.p.m.<sup>48</sup> Umowa finansującego ze zbywcą rzeczy podlegałaby natomiast – zazwyczaj jako umowa sprzedaży albo umowa o dzieło – art. 27 p.p.m., z wyjątkiem zawarcia umowy na giełdzie lub targach publicznych (art. 28 p.p.m.) oraz wspólnego miejsca zamieszkania albo siedziby stron (art. 26 p.p.m.)<sup>49</sup>. Jednak nawet zastosowanie do wspomnianych obydwu umów tej samej normy kolizyjnej nie zapewnia dla nich właściwości tego samego systemu prawnego, ponieważ spełniający świadczenie charakterystyczne finansujący oraz zbywca rzeczy mogą mieć w chwili zawarcia umowy miejsca zamieszkania, siedziby lub przedsiębiorstwa w różnych państwach (art. 27 § 1 i 3 p.p.m.) albo też umowa leasingu i umowa finansującego ze zbywcą rzeczy mogą być zawarte (art. 27 § 2 oraz 29 p.p.m.) w różnych państwach. W rezultacie największą wadą drugiego rozwiązania byłoby nieuwzględnienie związku zachodzącego między zobowiązaniami z umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą rzeczy, natomiast największą jego zaletą – wzięcie pod uwagę ich odrębnych właściwości.

Zastosowanie jednolitego głównego lub posiłkowego łącznika dla umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą rzeczy było postulowane przez niektórych przedstawicieli francuskiej i niemieckiej nauki prawa. Według El M. Beya i Ch. Gavalda<sup>50</sup> zobowiązania z obydwu umów powinny łącznie podlegać prawu miejsca położenia rzeczy stanowiącej przedmiot świadczenia finansującego z umowy leasingu. W miejscu tym ma bowiem znajdować się „punkt ciężkości” transakcji leasingu, złożonej ze wspomnianych umów. Natomiast powiązanie umowy leasingu i umowy finan-

---

<sup>47</sup> Por. J. Szlapka, *Leasing w związku z budową zakładu górniczego lub montażem urządzeń górniczych za granicą*, „Problemy Prawne Górnictwa” 1977, t. 1, s. 119-120; M. Paźdzan, *Prawo prywatne...*, s. 142; J. Poczobut, *Umowa leasingu w prawie...*, s. 221.

<sup>48</sup> Zob. wyżej punkt poprzedni, s. 235-236.

<sup>49</sup> Na temat prawa właściwego dla umowy finansującego ze zbywcą rzeczy w prawie prywatnym międzynarodowym – RFN zob. C. Dageförde, *Internationales Finanzierungsleasing...*, s. 59-95; K. J. Tsché, *op. cit.*, s. 314-322 oraz Szwajcarii – D. Girssberger, *op. cit.*, s. 40-41.

<sup>50</sup> Por. El M. Bey, Ch. Gavalda, *Problematique juridique du leasing international*, „La gazette du palais” 1979, 1 sem., doct., s. 143-144.

sującego ze zbywcą rzeczy za pomocą jednego łącznika dopuszcza D. Martiny<sup>51</sup> posiłkowo jedynie w razie wystąpienia istotnych rozbieżności między systemami prawa, których właściwość została ustalona odrębnie dla każdej z tych umów.

Mimo niedoskonałości obydwu naszkicowanych rozwiązań należy opowiedzieć się za rozwiązaniem drugim<sup>52</sup>. Rozwiązanie polegające na ustaleniu prawa właściwego łącznie dla zobowiązań z umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą jest nie do przyjęcia przede wszystkim dlatego, iż zostało oparte na założeniu, według którego do niezbyt dokładnie jeszcze zbadanej i różnie pojmowanej konstrukcji związku umów stosuje się metody tradycyjnie zarezerwowane dla ustalania statutu poszczególnych umów (w omawianym przypadku – statutu nienazwanych umów mieszanych), co mogłoby zostać uznane za niedopuszczalne lub zagrażające pewności prawa. Przeciw temu rozwiązaniu przemawia również prawna niezależność obydwu umów oraz odmienny rozkład interesów i ryzyka między ich stronami<sup>53</sup>. Natomiast drugie rozwiązanie opiera się na tradycyjnej i szeroko akceptowanej w odniesieniu do poszczególnych umów metodzie, która podkreśla w związku umów istotniejsze, nie tylko z kolizyjnoprawnego punktu widzenia, odrębne ich istnienie niż zachodzące między nimi powiązania. Określone niedogodności, wynikające z ustalania prawa właściwego oddzielnie dla powiązanych jednak wzajemnie umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą rzeczy, można łagodzić, wykorzystując w szerszym niż zwykle zakresie instytucję dostosowania<sup>54</sup>. W razie ustalenia dla każdej z tych umów właściwości odmiennego systemu prawnego dostosowanie polegałoby na usunięciu sprzeczności, które mogłyby zachodzić pomiędzy rozwiązaniami sprzężonych ze sobą kwestii, przyję-

---

<sup>51</sup> Por. D. Martiny [w:] *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, red. K. Rebmann, F. J. Sacker, R. Rixecker, t. 10, Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Art. 1-38 – Internationales Privatrecht, red. H.J. Sonnenberger, wyd. 3, München 1998, s. 1588-1589.

<sup>52</sup> Por. w literaturze polskiej J. Poczobut, *Umowa leasingu w prawie...*, s. 221 oraz w literaturze niemieckojęzycznej C. Dageförde, *Internationales Finanzierungsleasing...*, s. 59; idem, *Leasingvertrag...*, s. 815-816; D. Girsberger, *op. cit.*, s. 40 i n; D. Martiny, *op. cit.*, s. 1602.

<sup>53</sup> Por. C. Dageförde, *Leasingvertrag...*, s. 815.

<sup>54</sup> Dostosowanie stosuje się z reguły w razie jednoczesnej właściwości dwóch lub więcej systemów prawa, które zawierają odmienne rozwiązania tej samej kwestii.

tymi w każdym z tych systemów, np. dotyczącymi odpowiedzialności zbywcy wobec finansującego jako nabywcy i odpowiedzialności finansującego wobec korzystającego za wady rzeczy.

Szczególne komplikacje kolizyjnoprawne wynikają z prawnego związku umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą rzeczy dla uprawnień przysługujących samodzielnie korzystającemu wobec zbywcy. Takie uprawnienia względem zbywcy są przewidywane w prawie niektórych państw i uzgadniane – przy wykorzystaniu różnych konstrukcji prawnych<sup>55</sup> – w umowach leasingu lub umowach finansującego ze zbywcą, najczęściej z tytułu wad rzeczy. Zasadniczo uzasadniona wydaje się ogólna reguła, według której samodzielne uprawnienia korzystającego wobec zbywcy z tytułu wad rzeczy powinny podlegać prawu właściwemu dla umowy finansującego ze zbywcą<sup>56</sup>. Jeżeli jednak uprawnienia te zostały przewidziane w prawie właściwym dla umowy leasingu, należy je respektować<sup>57</sup>. Zatem istnienie i rodzaj tych uprawnień (sposób zapewnienia ochrony uzasadnionym interesom korzystającego z tytułu wad rzeczy) podlegać będzie prawu właściwemu dla umowy leasingu<sup>58</sup>. Natomiast statut umowy finansującego ze zbywcą rzeczy rozstrzygałby wtedy uzupełniając jedynie o tych aspektach uprawnień korzystającego wobec zbywcy, które nie zostały uregulowane w prawie właściwym dla umowy leasingu, przede wszystkim zaś o treści i sposobie wykonywania wspomnianych uprawnień<sup>59</sup>. W razie zachodzącej między obydwoma systemami prawnymi rozbieżności unormowań w przedmiocie uprawnień korzystającego wobec zbywcy z tytułu wad rzeczy należałoby rozważyć posłuszenie się instytutacją dostosowania.

### **3. Statut umowy leasingu w obcym prawie kolizyjnym**

Preferowane rozwiązanie jest zbieżne z tendencją rysującą się w nauce prawa prywatnego międzynarodowego Europy kontynentalnej. Opowia-

<sup>55</sup> Bliżej na ten temat zob. J. P o c z o b u t, *Umowa leasingu w prawie...*, s. 122 i n.; i d e m, *Umowa leasingu w nowym kodeksie...*, s. 339; i d e m, *Odrębna regulacja...*, s. 13.

<sup>56</sup> Por. D. G i r s b e r g e r, *op. cit.*, s. 92 i n.

<sup>57</sup> Podobnie C. D a g e f ö r d e, *Internationales Finanzierungsleasing...*, s. 76; i d e m, *Leasingvertrag*, s. 818; K. J. T s c h e, *op. cit.*, s. 323-326.

<sup>58</sup> Por. C. D a g e f ö r d e, *Internationales Finanzierungsleasing...*, s. 76; i d e m, *Leasingvertrag*, s. 818.

<sup>59</sup> *Ibidem*.



dano się tam najczęściej (na podstawie prawa kolizyjnego obowiązującego w poszczególnych państwach) za rozłącznym traktowaniem zobowiązań z umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą rzeczy oraz za ustalaniem prawa właściwego odrębnie dla zobowiązań każdej z nich<sup>60</sup>.

Formułowane w europejskiej doktrynie propozycje dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań z umowy leasingu rzeczy ruchomych zmierzają zasadniczo do poddania ich prawu wybranemu przez strony (*lex voluntatis*). Tak przyjmuje się w świetle prawa prywatnego międzynarodowego Francji<sup>61</sup>, RFN<sup>62</sup>, Szwajcarii<sup>63</sup> oraz na podstawie badań prawnoporównawczych O. Lando<sup>64</sup>.

W braku wyboru prawa zobowiązania z umowy leasingu rzeczy ruchomych powinny podlegać w świetle prawa kolizyjnego RFN<sup>65</sup> i Szwajcarii<sup>66</sup> oraz według badań prawnoporównawczych O. Lando<sup>67</sup> (zgodnie z teorią świadczenia charakterystycznego) prawu obowiązującemu w miejscu, gdzie znajduje się przedsiębiorstwo finansującego w chwili zawarcia umowy. W zachodnioeuropejskiej doktrynie prawa kolizyjnego podkreśla się, że wymienione rozwiązanie powinno stanowić wyraz podstawowej

---

<sup>60</sup> Zob. wyżej punkt poprzedni, s. 236.

<sup>61</sup> Por. El. M. Bey, Ch. Gavalda, *op. cit.*, s. 144; J. M. Leloup, *Leasing*, [w:] *Encyclopedie Dalloz. Repertoire de droit international*, red. P. Francescakis, t. 2, Paris 1969, s. 252.

<sup>62</sup> Por. C. Dageförde, *Internationales Finanzierungsleasing...*, s. 33-35; idem, *Leasingvertrag...*, s. 816; K. F. Firsching, *Internationales Schuldrecht*, [w:] J. v. Staudinger, *Kommentar zum bürgerlichen Gesetzbuch. Einführungsgesetz zum bürgerlichen Gesetzbuch*, cz. 2b, *Internationales Schuldrecht*, wyd. 10/11, Berlin 1978, s. 548-549; D. Martiny, *op. cit.*, s. 1062; K. J. Tsche, *op. cit.*, s. 289-290.

<sup>63</sup> Por. np. D. Girsberger, *op. cit.*, s. 115-116.

<sup>64</sup> Por. O. Lando, *Contracts*, [w:] *Encyclopedia of Comparative Law*, t. 3, *Private International Law*, red. K. Lipstein, rozdz. 24, Hague 1976, s. 140.

<sup>65</sup> Por. Ch. V. Bar, *Internationales Privatrecht*, t. II, Besonderer Teil, München 1991, s. 369; C. Dageförde, *Internationales Finanzierungsleasing...*, s. 36, 39-42; idem, *Leasingvertrag...*, s. 817; K. F. Firsching, *op. cit.*, s. 548-549; D. Martiny, *op. cit.*, s. 1062; K. - J. Tsche, *op. cit.*, s. 289-290.

<sup>66</sup> Por. J. Kren Kostkiewicz, [w:] A. Heini, M. Keller, K. Siehr, F. Vischer, P. Volken, *IPRG Kommentar*, Zürich 1993, s. 956; A. K. Schnyder, *Das neue IPR-Gesetz*, wyd. 2, Zürich 1990, s. 106; I. Schwander, *Die Behandlung der Innovativverträge im internationalen Privatrecht*, [w:] *Festschrift für Walter R. Schluep*, Zürich 1988, s. 507.

<sup>67</sup> Por. O. Lando, *op. cit.*, s. 140.

zasady najściślejszego związku między określonym systemem prawa a zobowiązaniami z umowy leasingu<sup>68</sup>. Zasada ta obowiązuje w prawie kolizyjnym wszystkich państw Unii Europejskiej, ponieważ została przewidziana w przyjętej przez te państwa Konwencji o prawie właściwym dla zobowiązaniowych stosunków umownych, wyłożonej do podpisu 19 czerwca 1980 r. w Rzymie<sup>69</sup>.

W latach osiemdziesiątych ubiegłego stulecia wśród przedstawicieli francuskiej nauki prawa prywatnego międzynarodowego rozpowszechniony był pogląd, według którego zobowiązania z umowy leasingu rzeczy ruchomych powinny, w braku wyboru prawa, podlegać prawu państwa, w którym umowa ta ma być wykonywana (*lex loci solutionis*); byłoby to zwykle prawo państwa, w którym znajduje się rzecz świadczona korzystającemu przez finansującego lub siedziba przedsiębiorstwa korzystającego<sup>70</sup>. Według nich umowa leasingu dotycząca rzeczy, z których korzysta się w dwóch lub więcej państwach, podlega jednak prawu tego państwa, w którym znajduje się miejsce zamieszkania (siedziba, przedsiębiorstwo) korzystającego, chyba że korzysta się z rzeczy przeważnie w jednym z tych państw<sup>71</sup>. Za podobnym co do zasady rozwiązaniem opowiadano się również w angielskiej nauce prawa przyjmując, iż umowa leasingu ze względu na prawnorzeczowy charakter powinna podlegać prawu obowiązującemu w miejscu położenia rzeczy (*lex rei sitae*)<sup>72</sup>. Natomiast w świetle prawa prywatnego międzynarodowego USA proponowano poddać umowę leasingu rzeczy ruchomych prawu państwa, w którym została ona zawarta (*lex loci contractus*)<sup>73</sup>.

---

<sup>68</sup> Por. D. Gisberger, *op. cit.*, s. 41 i n.

<sup>69</sup> Przekład konwencji – J. P o c z o b u t, *Kodyfikacje prawa prywatnego międzynarodowego*, Warszawa 1991, s. 161 i n.; W. P o p i o ł e k, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 1994, z. 4, s. 300 i n.

<sup>70</sup> Por. E. M. B e y, *Le leasing international mobilier*, „Revue de jurisprudence commerciale” 1982, nr 6, s. 176; i d e m, *Le contrat de credit-bail*, [w:] *Juris Classeur Commercial (Contrats – Distribution)*, red. B. Oppetit, fasc. 851-5, Paris 1986, s. 20; E. M. B e y, Ch. G a v a l d a, *op. cit.*, s. 144; J. M. L e l o u p, *op. cit.*, s. 244.

<sup>71</sup> *Ibidem*.

<sup>72</sup> Por. I. D a v i e s, *International Leasing*, „Journal of Business Law” 1984, s. 468, 475.

<sup>73</sup> Por. E. F. S c o l e s, P. H a y, *Conflict of Laws*, St. Paul/Minn. 1982, s. 689.

W europejskiej nauce prawa kolizyjnego przyjmuje się zgodnie, iż umowa leasingu nieruchomości podlega prawu państwa, w którym nieruchomość jest położona (*lex rei sitae*)<sup>74</sup>.

Uznanie umowy leasingu za rodzaj najmu implikuje stosowanie do wynikających z niej zobowiązań prawa właściwego dla umowy najmu. Na przykład według art. 1125 k.c. biał. w braku porozumienia stron umowy co do prawa właściwego dla umowy najmu stosuje się prawo państwa, w którym ma główne miejsce działalności strona będąca wynajmującym (wyzierzawiającym).

## V. Wnioski

### 1. Główne koncepcje odrębnego unormowania umowy leasingu

Na podstawie dotychczasowych rozważań można stwierdzić, iż w skali światowej zarysowały się dwie generalne koncepcje unormowania leasingu jako odrębnej kategorii umowy. Według pierwszej, która jest przyjęta w makrosystemie *common law*, leasing obejmuje wszelkie umowy o udostępnienie rzeczy do odpłatnego korzystania, leasing zaś finansowany stanowi tylko jeden z rodzajów szeroko pojmowanej umowy leasingu. Stosownie do drugiej koncepcji, w której nawiązuje się do systematyki i sposobu definiowania umów w Europie kontynentalnej, nowym zjawiskiem z zakresu prawa zobowiązań jest tylko, różnie zresztą pojmowana, umowa leasingu finansowanego (wyjątek stanowi Bułgaria, gdzie przejęto siatkę pojęciową leasingu, która ukształtowała się w USA). Z uwagi na to, że jedynie taka umowa leasingu odznacza się cechami nowości i oryginalności względem pozostałych umów nazwanych lub ich odmian w systemach prawa poszczególnych państw, nie zachodzi potrzeba jej dodatkowego określenia jako leasingu „finansowanego”.

---

<sup>74</sup> Por. w literaturze brytyjskiej – I. Davies, *op. cit.*, s. 475; francuskiej – El. M. Bey, Ch. Gavalda, *op. cit.*, s. 144; J. M. Leloup, *op. cit.*, s. 254; niemieckiej – C. Dageförde, *Internationales Finanzierungsleasing...*, s. 42 i n.; idem, *Leasingvertrag...*, s. 817; K. F. Firsching, *op. cit.*, s. 549; D. Martiny, *op. cit.*, s. 1602; szwajcarskiej – C. T. Ebenroth, *op. cit.*, s. 105; D. Girsberger, *op. cit.*, s. 57-58; J. Kren Kostkiewicz, *op. cit.*, s. 956; I. Schwander, *op. cit.*, s. 509.

## **2. Podstawowe zasady kwalifikacji umowy leasingu w prawie kolizyjnym**

Wobec występujących na świecie różnic w ujęciu normatywnym umowy leasingu i odmienności poglądów w nauce na temat jej natury zobowiązaniowej celowe wydaje się sformułowanie postulatów, które dotyczą kwalifikacji tej umowy w prawie prywatnym międzynarodowym. Za uzasadnione należałoby uznać przede wszystkim następujące propozycje:

1) dokonując kwalifikacji umowy leasingu, należy zachować szczególną ostrożność, wyrażającą się m.in. w uwzględnieniu treści całokształtu postanowień umowy leasingu i okoliczności jej zawarcia;

2) kwalifikacji umowy leasingu powinno się dokonywać autonomicznie względem prawa krajowego, na podstawie analizy zakresów znaczeniowych pojęć tej umowy, które występują w różnych systemach prawnych (kwalifikacja prawnoporównawcza);

3) dokonując kwalifikacji prawnoporównawczej, trzeba uwzględnić ogólny charakter prawny umowy leasingu, który uzasadnia zaliczenie jej do grupy umów o korzystanie z rzeczy lub praw,

4) mając na względzie różnice w podejściu poszczególnych prawodawców do określania charakterystycznych cech umowy leasingu, przy dokonywaniu kwalifikacji prawnoporównawczej należy raczej dążyć do ustalenia całokształtu konstytutywnych elementów tej umowy w świetle prawa określonego państwa, aniżeli kierować się zaliczeniem umowy leasingu do danej kategorii w ramach systematyki umów przyjmowanej w prawie materialnym przez poszczególnych prawodawców,

5) przy kwalifikacji umowy leasingu trzeba przede wszystkim uwzględnić jej określenie w art. 1 konwencji ottawskiej Unidroit, która jest uznawana za standard międzynarodowy,

6) z pojęcia leasingu, ustalonego w wyniku zabiegów kwalifikacyjnych, nie należy wykluczać *a priori* umów, które – oprócz elementów uznanych za istotne dla leasingu – zawierają również inne charakterystyczne dla obrotu w danym państwie zastrzeżenia umowne.

## **3. Właściwość prawa dla umowy leasingu**

Według art. 25 § 1 p.p.m. strony mogą wybrać prawo właściwe dla zobowiązań z umowy leasingu rzeczy ruchomych, jeżeli prawo to pozostaje w związku z tymi zobowiązaniami. Natomiast stosownie do art. 25 § 2

p.p.m. zobowiązania z umowy leasingu nieruchomości podlegają prawu państwa, w którym nieruchomość jest położona.

Przy wyborze prawa właściwego dla zobowiązań z umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą rzeczy należy dążyć – uwzględniając zachodzące między tymi umowami powiązania prawne i gospodarcze – do uzgodnienia właściwości jednego systemu prawa dla obydwóch umów. Jednolitość statutu umowy leasingu i umowy finansującego ze zbywcą zapewni w największym stopniu uniknięcie rozbieżności, które mogłyby wystąpić przy stosowaniu do każdej z tych umów odmiennego systemu prawa.

Mimo różnorodnych powiązań prawnych i gospodarczych między umową leasingu i umową finansującego ze zbywcą rzeczy, prawo właściwe należy ustalać odrębnie dla każdej z nich. W braku wyboru prawa zobowiązania z umowy leasingu powinny podlegać – jeżeli pominąć art. 28 i 26 p.p.m. – jako prawu właściwemu prawu państwa, w którym umowa została zawarta (art. 29 p.p.m.).

Istnienie i rodzaj samodzielnych uprawnień korzystającego wobec zbywcy z tytułu wad rzeczy należy oceniać zasadniczo według prawa właściwego dla umowy leasingu. Natomiast prawo właściwe dla umowy finansującego ze zbywcą rzeczy powinno znaleźć zastosowanie do treści i sposobu wykonywania tych uprawnień.